

VAIKAMS SKIRTAS LAIKAS

TURINYS

KAIP PRIIMTI GERIAUSIUS SPRENDIMUS	02
AR VAIKAMS BŪTINAI REIKALINGI ABU TĒVAI?	06
AR VIENAS IŠ TĒVŲ YRA SVARBESNIS UŽ KITAŲ?	08
KOKS KONTAKTŲ KIEKIS YRA GERIAUSIAS?	10
AR KONTAKTAI VISADA NAUDINGI VAIKAMS?	14
KĄ SAKTTI VAIKAMS?	18
PATARIMAI IR PARAMA	21

Kaip priimti geriausius sprendimus

Vaikai turi teisę palaikyti ryšius su savo abiem tėvais. Iširus šeimai, vaikams yra be galo svarbu išsaugoti bei toliau vystyti jų ryšius su abiem tėvais, kitais šeimos nariais ir giminėmis.

Geriausiai šiuos santykius palaikysime, jei:

- Vaikai bus apsaugoti nuo visų užsitęsusių šeimos konfliktų ir nebus į juos įtraukiami ir
- Bus užtikrinta gera tėvų priežiūra bei globa

Dažniausiai patys tėvai ir yra tie žmonės, kurie, iš pradžių apsvarstę savo vaikų poreikius, nuomonę ir jausmus, gali priimti teisingiausius sprendimus dėl to, kaip jiems elgtis.

Iširus šeimai, tėvai kartais skiria tiek daug laiko dalindamiesi kontaktų¹ su vaiku laiką, kad net pamiršta tikrąją priežastį, dėl ko šie kontaktai yra jam/jai reikalingi.

---

¹ Kontaktas – tai terminas, apibrėžiantis planus, per kuriuos vaikas palaiko ryšius su tėvu/motina arba globėju, su kuriais jis/ji negyvena.

Visi patyrę šeimos irimą žino, koks sunkus šis procesas. Gali būti labai sudėtinga išlikti ramiam ir išmintingam, jei esi užvaldytas emocijų. Dažnai atrodo, kad bendravimo galimybė tarp judviejų galutinai sužlugo ir jūs nebegalite susitarti absoliučiai dėl nieko. Net jei atrodo, kad šiuo metu yra neįmanoma pagrindinį dėmesį skirti savo vaikų interesams, dauguma tėvų iš savo patirties žino, kad atidėjus į šalį konfliktus ir stengiantis spręsti susijusius su vaikų poreikiais klausimus, galima lengviau rasti išeitį iš šios situacijos. Jūsų vaikai jus myli, jie nuo jūsų priklauso ir dabar, labiau negu bet kada, jiems reikia jūsų globos bei padaršinimų. Yra gyvybiškai svarbu, kad jūs priimtumėte pačius teisingiausias jų ateičiai sprendimus.

Šį vadovą sudarė Vaikų ir šeimų teismo konsultacinė paramos tarnyba – CAFCASS (the Children and Family Court Advisory and Support Service). Ji yra skirta tėvams, seneliams bei globėjams, susiduriantiems su yrančia šeima bei turintiems spręsti sudėtingus jų vaikų auklėjimo ir globos ateityje klausimus. Ši tarnyba gali suteikti informaciją, kuri padės jums priimti tinkamiausius jūsų vaikų ateičiai sprendimus. Ji taip pat padės jums suprasti, kaip dirba CAFCASS darbuotojai, patardami šeimoms ir teismams kontaktų su vaiku klausimais. Mes manome, kad jūs turite teisę gauti šią informaciją ir suprasti profesionalų požiūrį į tokius svarbius jūsų vaikams klausimus. Kiekviename skyriuje yra nagrinėjami konkretūs klausimai ar problemos, su kuriais, kaip mes žinome iš savo patirties, dažnai susiduria šeimos, patekusios į teismus po išsiskyrimo.

APIE CAFCASS

CAFCASS yra nežinybinė visuomeninė organizacija, kuri yra nepriklausoma nuo teismų, socialinių tarnybų, švietimo, sveikatos apsaugos įstaigų bei kitų organizacijų. Mūsų darbuotojai yra specialiai apmokyti, jie turi darbo su vaikais ir šeimomis patirties. Jie padeda šeimoms bei konsultuoja teismus vaikų gerovės klausimais.

Mūsų vaidmuo yra:

- Pagrindinį dėmesį skirti vaikams ir užtikrinti, kad šeimų ginčiuose bei teismo posėdžiuose būtų atsižvelgta į vaikų teises, nuomonę bei poreikius
- Skatinti vaikų gerovę ir vaikų saugumą.
- Gerbti tėvų teises bei pareigas, o taip pat ir senelių bei kitų globėjų teises
- Skatinti asmenų, atsakingų už vaikus, bendradarbiavimą.

Savo darbe mes remiamės patirtimi ir tiriamuoju darbu, vykdomą veiklą deriname su išsamiais apmokymais. Šiame vadove rasite nuorodas į tyrimus, kurių pagrindu mes suformavome savo požiūrį į kontaktus su vaikais.

MŪSŲ DARBAS SU ŠEIMOMIS

Galite su mumis susisiekti per mūsų:

- **Šeimoms teikiamą paramą** – pvz.: ‘Kaip išgyventi skrybas’ kursus arba per derybų tarnybą, konsultacinę tarnybą, vaikų kontaktų centrą ar kitas organizacijas – mūsų partneres, kurios dirba kartu su mumis.
- **Ginčų sprendimo tarnybą** – jos paslaugomis gali pasinaudoti dauguma besikreipiančių į teismą šeimų. Pasinaudoję patarimais ginčų sprendimo klausimais, vaikai, tėvai ir globėjai gali pasiekti bendrą susitarimą dėl kontaktų su vaikais. Jums galime pasiūlyti keletą kartų susitikti su vienu iš mūsų darbuotojų, kuris padės jums parengti jūsų vaikų auklėjimo ateityje planą. Darbuotojas gali jus pakonsultuoti apie jūsų vaikų poreikius bei saugumo aspektą. Jie gali paprašyti susitikimo su jūsų vaikais arba pasiūlyti surengti visos šeimos pasitarimą, kad galima būtų išklausti vaikų nuomonę ir į ją atsižvelgti. Ginčai gali būti sprendžiami skirtingais būdais, priklausomai nuo konkrečių aplinkybių. Iki 75% atvejų nesutarimai yra išsprendžiami arba baigiasi koku nors susitarimu. Tokiu būdu šie susitarimai arba vaikų auklėjimo planai gali būti lankstūs bei vykdomi savanoriškumo principu. Jie gali taip pat būti panaudoti kaip pagrindas teismo įsakymui. Dažniausiai yra daug naudingiau nesutarimus spręsti pasitelkus į pagalbą ginčų sprendimo tarnybą, negu skausmingo ir brangaus teismo proceso keliu.
- **Tolesnio darbo** – Jei teismas paprašo, kad CAF/CASS parašytų ataskaitą arba, kad tęstų darbą su jūsų šeima, su jumis susisieks vienas iš mūsų darbuotojų ir susitars dėl susitikimų su jumis ir jūsų vaikais. Dirbdami savo darbą, mes pateikiame reikalingus paklausimus, kartu su šeimos nariais svarstome, kokie variantai būtų geriausi vaikams ir patariame teismui dėl tinkamiausio vaiko auklėjimo plano. Esant reikalui, yra sušaukiamas teismo posėdis, kurio metu magistratai arba teisėjai, išklausę visų nuomonės ir uždavę reikalingus klausimus, skiria teismo įsakymą. Tais atvejais, kai ir toliau nepavyksta susitarti dėl vaikui tinkamų kontaktų, mes galime pasiūlyti papildomą paramą ir patarimus Pagalbos šeimai įsakymo keliu (Family Assistance Order).

Jei norite daugiau informacijos arba jei norite išsispausdinti mūsų suaugusiems, vaikams ir jaunuoliams skirtus lankstinukus, socialinių tyrimų rezultatus arba jei norite mums el. paštu atsiųsti klausimus, apsilankykite mūsų tinklapyje:

www.cafcass.gov.uk

Kiti informacijos ir paramos šaltiniai yra išvardinti šio vadovo galiniame puslapyje.

Ar vaikams būtina reikalingi abu tėvai?

CAFCASS įsitikinimu, iširusių šeimų vaikai yra laimingesni ir jiems geriau sekasi, jei juos ir toliau myli ir globoja abu tėvai ir kiti giminės.

Vaikams yra reikalinga ši ilgalaikė globa ir jie turi į ją teisę, išskyrus tais atvejais, kai egzistuoja labai rimtos priežastys, dėl kurių šie kontaktai turėtų būti nutraukti arba kaip nors apriboti.

“... turi būti gerbiama vaiko, kuris buvo atskirtas nuo vieno arba abiejų tėvų, teisė palaikyti asmeninius santykius ir nuolatinį tiesioginį kontaktą su abiem tėvais, išskyrus tuomet, jei tai nenaudinga vaiko interesams.”

Kai vaikai gali išsakyti savo nuomonę, nejausdami jiems daromo spaudimo, dauguma jų nenori nutraukti kontaktų su vienu iš tėvų arba kitais jiems svarbiais žmonėmis. Vaikai turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jų gyvenimas šeimoje ir todėl tik dėl labai rimtos priežasties teismas gali šią teisę iš jų atimti. Ši teisė yra apibrėžta Jungtinių Tautų Vaikų Teisių konvencijos 9-ame straipsnyje (žr. aukščiau pateiktą citatą).

Ilgalaikis kontaktas su tėvais ir kitais asmenimis yra reikšmingas vaikams, nes jo dėka yra:

- Tenkinami jų psichologiniai ir emociniai poreikiai
- Gerėja jų savijauta, auga pasitikėjimas savimi ir savęs vertinimas
- Jie lengviau supranta savo bendrą (su tėvais) etninę, kultūrinę, genetinę ir medicininę kilmę
- Yra lengviau ištaisyti jų iškreiptą supratimą apie santykius šeimoje
- Yra užtikrinama, kad jie gerai ir saugiai jaustųsi
- Jiems suteikiama laisvė džiaugtis svarbiais jiems ryšiais.

Pasirūpinkite, kad jūsų vaikai gautų maksimalią naudą iš kontaktų:

- Į pirmą vietą iškeldami vaikų poreikius
- Planuodami laiką taip, kad būtų patenkinti kiekvieno vaiko skirtingi poreikiai
- Suteikdami jiems reikalingą informaciją ir atidžiai jų išklaudydami
- Pasirūpindami, kad vaikai būtų saugūs ir saugiai jaustųsi
- Stengdamiesi jiems pritarti ir su jais bendradarbiauti
- Pripažindami, kad egzistuoja skirtingi požiūriai į auklėjimą
- Išradingai praleisdami kontaktams skirtą laiką
- Nevilkinant susitarimo dėl kontaktų laiko
- Pasirūpinant, kad vaikai žinotų, ko tikėtis ir kad jų neužgriūtų kokie nors netikėti pokyčiai, nebent jie būtų neišvengiami.

Ar vienas iš tėvų yra svarbesnis už kitą?

Svarbi yra vaiko santykių su kiekvienu iš tėvų kokybė, o ne tai, ar tai yra motina ar tėvas. Vaikai yra laimingiausi, kai jų santykiai yra geri su abiem tėvais.

Ir tėvai, ir motinos yra vienodai svarbūs vaikams, tačiau, kaip ir suaugusieji, vaikai gali kartais jaustis artimesni vienam iš tėvų. Ši teikiama pirmenybė dažnai keičiasi su amžiumi bei keičiantis aplinkybėms.

Tėvų ir motinų ginčai gali būti labai lengvai suprasti kaip siekis išsiaiškinti, kuris nugalės ir kuris pralaimės. Tam, ką žmonės galvoja apie šeimų irimą gali taip pat turėti įtakos laikraščių straipsniai, televizijos reportažai bei protesto grupių pasisakymai. Šie teiginiai yra dažnai pateikiami bendrąja prasme ir ne visuomet yra subalansuoti.

Kai kurie tėvai mano, kad teismai ir CAF/CASS darbuotojai yra prieš juos nusistatę ir pirmenybę atiduoda motinoms. Kai kurios motinos lygiai taip pat karštai įsitikinę, kad teismai ir profesionalai pirmenybę teikia tėvams. Motinos ir tėvai taip pat gali manyti, kad CAF/CASS darbuotojai kontaktų klausimą sprendžia panašiai kiekvienoje byloje, neįvertindami kiekvieno individualaus vaiko poreikių ir aplinkybių².

Visi mes esame skirtingi. Kiekvienas individualus šeimos narys gali skirtingai rodyti dėmesį, tėvai ir motinos gali vadovautis skirtingais auklėjimo metodais. Vaikams yra naudinga visa ši įvairovė ir profesionalai jau seniai pripažino, kad ir tėvų, ir motinų auklėjimas yra vienodai vertingas³. Naujausių tyrimų duomenimis, tėvai ir motinos panašiais būdais išgirsta savo verkiančius kūdikius ir abu gali vienodai efektyviai patenkinti savo kūdikių poreikius⁴.

Bendrai kalbant, šiandien yra ypatingai pabrėžiama tėvų auklėjimo svarba ir daugelis tėvų vaidina aktyvesnę vaidmenį savo vaikų gyvenime, negu kad ankščiau. Tai turi teigiamą ir sveiką įtaką vaikams ir jų šeimoms, ir tai turi būti skatinama.

---

² A Buchanan, J Hunt, H Bretherton and V Bream : "Families in Conflict, Perspectives of Children on the Family Court Welfare Service". (2001), Nuffield Foundation, Policy Press

³ Professor Michael Rutter: "Maternal Deprivation Reassessed" (1972. Penguin Education

⁴ C Lewis and J Warin: "What Good are Dads?" (2001), Fathers Direct, NFPI, "Working with Men", Newpin

Koks kontaktų kiekis yra geriausias?

Kontaktai su vaikais – tai ne vien tik laiko padalinimas tarp tėvų ir kitų giminių. Mūsų nuomone, būtų naudingiau galvoti, kad kontaktai – tai “vaikams skirtas laikas”, kurį būtina reikiai praleisti kokybiškai. Jūs turėtumėte didžiausią dėmesį skirti vaiko poreikiams, kiek galėdami stengtis užtikrinti, kad jie yra tinkamai auklėjami ir, kad jie vertina kartu su jumis praleistą laiką.

Tai yra be galo svarbu ir, be šio pagrindinio dalyko, kontaktai jūsų vaikui gali ir neduoti daug naudos⁵.

---

⁵ J Hunt and C Roberts: “Child contact with non-resident parents”, Family Policy Briefings 3 (2004). Department of Social Policy and Social Work, University of Oxford

Norėdami pasiekti, kad vaikas su jais laiką leistų vertingai ir kokybiškai, tėvai arba globėjai neturi tapti 'Supervyru' ar 'Supermoterimi'. Kaip sako mokslininkai ir patys vaikai, 'kokybės' faktorius – tai vaikams skiriamas šiltas, teigiamas ir autoritetingas rūpestis, kuris kuria bei palaiko svarbius vaikų santykius su jų tėvais ir globėjais⁶. Patys vaikai gali geriausiai papasakoti, ką reiškia ši 'kokybė' ir ką jie laiko vertybėmis.

Kai 2 000 vaikų, nuo šešių iki vienuolikos metų amžiaus, buvo apklausti apie savo kontaktus su tėvais⁷, apklausos rezultatai parodė, kad jų manymu geri kontaktai yra tokie, kai:

Tėvai domisi jų mokslu

- Ruošia valgį
- Žiūri su jais televizorių
- Žaidžia futbolą
- Skaito jiems knygas
- Eina kartu į parduotuves ir
- Padeda jiems, kai būna sunku.

Vienas vaikas tai pavadino 'kvailiojimu su tėčiu', kitas - 'kai tėtis tave myli'. Jų supratimu kontaktai – tai ne brangūs pirkiniai, dviračių, kompiuterių ir atostogų pirkimas, bet tokie santykiai su tėvais, kai šie vaikais rūpinasi. Šito vaikams reikia ir jie šito nori, ir būtent tai mes vadiname kokybiškais kontaktais.

Šios mintys apie kokybę gali pasirodyti griežtos. Jei jūs su sutuoktiniu /sutuoktine praėjote skausmingą skyrybų procesą, jums gali būti labai sunku bendradarbiauti su kitu tėvu ar globėju ir stengtis gerbti jų, kaip globėjų, vaidmenį. Jei norite pasiekti, kad kontaktai būtų tikrai sėkmingi, turėsite kažkiek bendradarbiauti su motina / tėvu bei pasirūpinti, kad vaikai nesijaustų nepatogiai dėl to, kad myli ir gerbia motiną / tėvą. Net tais atvejais, kai egzistuoja teismo paskirtas įsakymas, tas įsakymas vaikų labai veiks tik tada, jei suaugusieji nors kažkiek bendradarbiaus ir rodys vienas kitam pagarbą.

---

⁶ Žr. priedo diskusiją: J B Kelly and M Lamb "Using Child Development Research to make appropriate Custody and Access Decisions for Young Children", Family and Conciliation Courts Review (Vol 38 No 3, July 2000 pp 297-311) Sage Publications Inc, USA

⁷ Fathers Direct, DIES & Children in Wales, "Day With Dad", FatherWork (Vol3 No 1, Summer 2004)

JŪSŲ VAIKUI TINKANČIŲ PLANŲ KŪRIMAS

Visos šeimos yra skirtingos, taip pat skiriasi ir visi vaikai. Kuriant vaiko auklėjimo planą, pirmiausiai reikia gerai pagalvoti apie jūsų vaiko poreikius bei jūsų konkrečios šeimos situaciją.

Keletas dalykų, kuriuos reikėtų apsvarstyti:

- Pagalvokite, kaip galima būtų paskirstyti laiką, kad jūsų vaikai galėtų išsaugoti turimus ryšius su artimaisiais. Taip pat pagalvokite, kaip galėtumėte užtikrinti, kad ateityje jūs, vaiko kitas tėvas bei kiti svarbiausi giminės galėtų jiems suteikti pačios geriausios kokybės auklėjimą bei globą. Tai reiškia, kad vaikai turėtų nakvoti pas kiekvieną iš tėvų, su abiem tėvais atostogauti ir eiti į iškylas.
- Jaunesniems negu trijų metų vaikams gali būti sunkiau išsaugoti ryšį negu vyresniems vaikams, todėl tokio amžiaus vaikams kontaktus reikia organizuoti labai atsargiai ir jautriai.
- Reikia atsižvelgti į egzistuojančių jūsų vaiko santykių su kiekvienu iš tėvų ar globėju pobūdį bei galimybes tuos santykius išvystyti ateityje. Gali būti, kad anksčiau galėjote savo vaikams skirti mažiau dėmesio, negu kad jums norėjosi dėl tam tikrų gyvenimo aplinkybių bei darbo. Gali būti, kad jums neramu dėl būsimų kontaktų ir jums reikalinga parama. Gali būti taip, kad jūs niekada negyvenote kartu su vaiko motina/tėvu, todėl kontaktas jums gali reikšti santykių su vaiku užmezgimą, o ne jų išsaugojimą.
- Prisiminkite, kokia buvo vaiko rutina ir užsiėmimai prieš išyrant šeimai, stenkitės, kiek tai įmanoma, juos tęsti ir toliau. Tai gali vaikus nuraminti ir padėti jiems negalvoti apie netektį. Atminkite, kad vaikams gali būti naudinga gauti iš tėvų ir globėjų daugiau dėmesio, negu kad jie buvo pratę anksčiau.
- Po išsiskyrimo gali būti taip, kad jūs gyvensite toliau nuo kitų savo šeimos narių ir jūsų būstas nebus tinkamas vaikui pernaktoti. Galvojant apie įmanomus kontaktus, reikia apsvarstyti tokius svarbius faktorius, kaip transportas, kelionės išlaidos bei galimybė pasinaudoti viešuoju transportu.
Rūpinimasis kontaktų organizavimu bei mąstymas apie tai, kaip šeima galėtų padengti susijusias išlaidas yra bendro vaikų auklėjimo dalis.

- Jūsų auklėjimo planas turėtų būti sukurtas galvojant apie jo naudą vaikui, o ne apie tai, kaip abu tėvai galėtų pasiskirstyti laiką. Jei pagrindinio dėmesio neskirsite savo vaikų poreikiams, jie gali pasijusti lyg siuntiniai, siuntinėjami iš vieno adreso į kitą.
- Reikia atsižvelgti į jūsų vaikų norus. Vyresni vaikai turi draugų, su kuriais jie nenori skirtis, bei svarbių jiems interesų. Jie pageidauja, kad jų auklėjimo plane būtų palikta vietos ir jų asmeniniam gyvenimui.
- Vaikai bręsta skirtingais tempais, todėl nereikėtų tikėtis, kad jūsų vaikas panašius planus priims taip pat, kaip koks nors kitas jo amžiaus vaikas. Vieni vaikai yra pasitikintys savimi ir savarankiški, kiti – nedrąsūs ir prisirišę prie tėvų. Reikia įdėti ypatingai daug pastangų, kad maži vaikai nesijaustų liūdni, juos išvežus iš namų. Dažniausiai mažiems vaikams yra labiausiai priimtini dažni ir trumpi pasimatymai, vyresni vaikai gali pageidauti ilgesnių ir retesnių bendravimo periodų.
- Būkite lankstūs ir bėgant laikui būkite pasiruošę pakeitimams savo plane. Vaikams augant, keisis jų poreikiai bei aplinkybės, o taip pat keisis ir jūsų aplinkybės.
- Kai šeimoje yra buvę smurto atvejų, yra piktnaudžiaujama alkoholiu ir narkotikais, arba jei kokie nors šeimos nariai serga psichinėmis ligomis – į visa tai turės būti atsižvelgta auklėjimo plane, kad galėtų būti užtikrintas vaikų saugumas. Norint, kad vaikai iš savo kontaktų gautų naudos, jie turi net tik būti saugūs, jie turi ir jaustis saugūs. Kartais skriaudos pavojus vaikui gali būti didesnis, negu potenciali kontaktų nauda, todėl bus geriau, jei tų kontaktų iš viso nebus arba jei jie vyks tenai, kur pavojus vaikui, o gal net ir vienam iš tėvų yra minimalus.

Po išsiskyrimo 90% šeimų pačios susitaria dėl kontaktų be teismo įsikišimo. Tokiu būdu sukurtas auklėjimo planas turi didžiausią tikimybę pasisekti. Jei negalite susitarti, vertėtų prašyti profesionalios pagalbos. Prieš kreipiantis į teismą, vertėtų pagalvoti apie galimybę kreiptis į *derybų tarnybą* – konfidencialią tarnybą, kurioje dirba specialiai apmokyti derybininkai, kurie gali jums padėti priimanč svarbius sprendimus (žr. 'Patarimai ir parama' psl. 16). Taip pat gali būti naudinga ir vyriausybės paruošta knygelė *Vaikų auklėjimo planai (Parenting Plans)* (spausdinimui tinkamą versiją rasite www.cafcass.gov.uk Informacijos skyriuje).

Ar kontaktai visada naudingi vaikams?

Gerų kontaktų dėka vaikai supranta, kad juos vertina ir jais rūpinasi šeima, dėl to jiems yra lengviau pasijusti laimingiems ir sėkmingai gyventi.

Kai egzistuoja pavojus, kad vaikai gali būti nuskriausti arba kai kontaktai yra prastos kokybės, jų gyvenimas gali tapti labai sudėtingas ir nelaimingas, jis juos gali tiesiog sugniuždyti.

Sėkmingiausiai po skyrybų vaikai gyvena kai:

- Tėvai nedaug konfliktuoja ir vaikai išmoksta susitaikyti su kartais pasireiškiančiais konfliktais
- Abu tėvai ar globėjai vaiką auklėja šiltai, teigiamai ir autoritetingai
- Abu tėvai remia vienas kitą, nekritikuoja vienas kito ir negrasina vienas kitam vaikų akivaizdoje
- Tėvai tariasi su vaikais dėl planų
- Vaikai išsaugo jiems svarbius ryšius su artimais giminėmis
- Vaikai gyvena finansiškai saugioje aplinkoje.

Daugumai tėvų sunku pasiekti tokias sąlygas po šeimos iširimo, tačiau jų tikslas turėtų būti stengtis palaiapsniui priartėti prie šitų tikslų jų vaikų labui.

10% šeimų, kurios kreipiasi į teismą, tokį žingsnį žengia dėl to, kad turi rimtų užsitęsusių problemų. Jų šeimyninio gyvenimo kokybė yra prastesnė, negu turėtų būti. Pusės šių šeimų vaikai iš viso nemato to tėvo, su kuriuo jie negyvena. Pusė šeimų taip pat praneša apie aukštą psichologinio streso lygį. Ginčų sprendimas padeda daugeliui šių šeimų.

Užsimezagus geriems kontaktams, jie paprastai sėkmingai tęsiasi toliau, tačiau vis tiek reikia įdėti pastangų, juos palaikant ir rūpinantis, kad jie veiktų nepriekaištingai. Esant prastiems kontaktams, visada atsiranda problemų, ypač nukenčia vaikai. Mūsų tikslas yra sudaryti galimybę gerai kontaktų pradžiai bei tolesniam sėkmingam jų funkcionavimui.

KAI KONTAKTAI YRA NESĖKMINGI

Apklausę daugelį šeimų, mokslininkai nustatė, kad šios priežastys gali trukdyti sėkmingiems kontaktams⁸:

- Susitikimai kelia tolesnę fizinės ar psichologinės skriaudos grėsmę vaikui ir/arba kitiems
- Ne visi šeimos nariai yra pasiryžę siekti, kad kontaktai būtų sėkmingi
- Mažiausiai vienas šeimos narys nori, kad būtų kas nors keičiama

---

⁸ L Trinder, M Beek, J Connolly (2002) "Making Contact: How parents and children negotiate and experience contact after divorce" (2002), Joseph Rowntree Foundation

esamuose kontaktuose – todėl kontaktai gali būti neigiama patirtis ir dėl jų gali kilti konfliktai tarp kai kurių arba visų šeimos narių.

Nesėkmingų kontaktų atveju gali būti padaryta žala vaikams. Toliau yra pateikiama svarbi su tuo susijusi informacija:

Neracionalus priešinimasis kontaktams

Vaikams kenkia, kai su jais gyvenantis tėvas/motina yra be rimto pagrindo tvirtai nusiteikę prieš kontaktus (profesionalų vadinamas 'nenumaldomas priešiškus'). Tokiose situacijose yra geriausia pakeisti vaiko gyvenamąją vietą – jam persikelti gyventi pas kitą tėvą.

Tėvų konfliktai

Yra normalu, jei yrant šeimai jaučiatės pikti ir įskaudinti. Pyktis žmonėms gali padėti išsivaduoti iš išsiskyrimo sukeltų stresinių emocijų ir pasiekti tokį tašką, kai jie gali geriau tvarkytis esamoje situacijoje, taigi jis gali būti sveikas dalykas. Tačiau turėkite omenyje, kad jei vaikai mato tėvų barnius ir ginčus arba jei yra dedamos pastangos juos nuo jų nuslėpti, jie supranta, ką tėvai jaučia ir tai juos liūdina. Dėl to jie iš šių kontaktų nepatiria jokio malonumo. Jei pyktis yra ilgalaikis ir nuolatos pasireiškiantis ir jei jis yra taip pat nukreiptas į vaikus, jis gali būti labai žalingas ir alinantis, dėl jo vaikai gali būti smarkiai psichologiškai traumuojami.

“Kaip ne kartą parodė tyrimų rezultatai, vaikus labiau veikia nuolatiniai ir rimti tėvų konfliktai, negu išsiskyrimas...”⁹

Visų formų priekabiavimas

Nemalonu, tačiau nemažai daliai vaikų gali taip pat grėsti kokio nors jų šeimos nario seksualinis, fizinis ar emocinis priekabiavimas. Kaip parodė tyrimų metu vykdyti pokalbiai su išsiskyrusiais tėvais ir jų vaikais, dėl kurių gerovės buvo ruošiamos ataskaitos, 78% atvejų vienas arba abu tėvai nurodė, kad patiria baimę ir 56% nurodė, kad yra patyrę fizinį smurtą¹⁰. Nacionalinės Lygtinio nuteisimo tarnybos pareigūnų vykdyta apklausa apie gerovės ataskaitas davė panašius rezultatus¹¹.

Bet kokios formos priekabiavimas šeimoje gali sužaloti vaikus. 1994 m. atlikta studija nurodė, kad vaikai, susiduriantys su smurtu, gali išgyventi tokias trumpalaikes pasekmes: jie tampa baugštūs, užsitarę savyje, neramūs, agresyvūs, pasimetę, prastai miega, susiduria su sunkumais mokykloje, jiems sunku susirasti draugų. Net ir praėjus kuriam laikui, jauni žmonės aiškiai atsimena patirtą smurtą, jis gali tapti nepasitikėjimo savimi, prastų bendravimo įgūdžių, savęs niekinimo, agresyvaus elgesio, depresijos priežastimi, dėl jo jaunuoliai gali būti vėliau skriaudžiami mokykloje¹². Atsižvelgiant į tai, į skriaudos apibrėžimą 1989 m. įstatyme dėl vaikų buvo įtraukta ši frazė:

---

⁹ C Lucey, C Sturge, L Fellow-Smith, P Reder: “What contact arrangements are best for a child?” from “Studies in the Assessment of Parenting” (2003) ed.: P Reder, S Duncan, C Lucey, Brunner-Routledge

¹⁰ A Buchanan, J Hunt, Bretherton H and Bream V (2001) “Families in Conflict, Perspectives of Children on the Family Court Welfare Service”, Nuffield Foundation, Policy Press

¹¹ NAPO (2002) “Contact, Separation and the Work of Family Court Staff”, Nacionalinės Lygtinio nuteisimo tarnybos sąjungos instruktažas Profesinėms Sąjungoms ir Profesinei Šeimų teismų ir Lygtinio nuteisimo tarnybos darbuotojų asociacijai

¹² NCH Action for Children “The Hidden Victims: Children and Domestic Violence” (1994). London

“...žala, patirta pamačius ir išgirdus kaip yra skriaudžiamas kitas asmuo.”¹³

---

¹³ 2002 m. Įvaikinimo ir vaikų įstatymo 120 skyrius

Jei šeimoje yra buvę smurto ar užgauliojimų, tai dar automatiškai nereiškia, kad vaikai neturėtų iš viso kontaktuoti su smurtaujančiu ar užgauliojančiu tėvu, TAČIAU tai reiškia, kad turėtų būti profesionaliai įvertinta rizika. Jei kontaktų palaikymas yra naudingas vaikui, tėvų auklėjimo plane turi būti numatyta, kaip galima būtų suvaržyti bei suvaldyti riziką ir užtikrinti vaiko saugumą.

KONTAKTŲ SU VAIKAIS CENTRAI

Kontaktų su vaikais centrai gali padėti, kai nesate tikri dėl vaikų saugumo ar kai yra norima, kad tarp tėvų ar globėjų atsirastų pasitikėjimas arba jie taptų patikimesniais. Juose taip pat gali gauti pagalbą šeimos, kurios svarsto alternatyvius planus bei tos šeimos, kurioms reikia daugiau laiko ar paramos, gerinant tarpusavio santykius. Dažniausiai centrais galima naudotis neilgą laiką.

Yra dviejų rūšių centrai. 'Paramos' centrai yra skirti vaikams, kuriems iš viso negresia smurto rizika arba jei ir gresia, ji yra nedidelė. 'Prižiūrimi' centrai yra skirti kontaktams, kurie, jei vyktų kitoje vietoje, galėtų sukelti rimtą pavojų vaikui. Prižiūrimuose centruose dažniausiai dirba kvalifikuoti socialiniai darbuotojai, kiekvienas apsilankymas juose yra individualiai prižiūrimas.

Centro darbuotojai yra supratingi ir norintys padėti, tačiau jei nusprendžiate pasinaudoti kontaktų su vaikais centru, iš anksto pasidomėkite, ar jame yra teikiamos "paramos" ar "priežiūros" paslaugos ir ar jūsų vaikas gaus tokio lygio paslaugas, kokios jam yra reikalingos. Jei įmanoma, pasistenkite apsilankyti centre ir su juo susipažinti, prieš prasidedant jūsų kontaktams.

Kai tik įmanoma, yra geriausia su vaiku bendrauti šeimoje. Kontaktų su vaikais centrais dažniausiai galima naudotis tik trumpą laiką, kartais jais naudotis yra nepatogu. Vaikams yra nenaudinga, kai šiais centrais yra naudojamasi netinkamai.

Ką sakyti vaikams?

Yra svarbu su vaikais aptarti jūsų svarstomus planus. Dažniausiai vaikai nori, kad su jais būtų tariamasi ir, kad jiems būtų leidžiama dalyvauti priimant sprendimus dėl šeimos planų, kurie tiesiogiai paveiks jų gyvenimą. Tačiau jie nenori, kad jiems tektų visa atsakomybė dėl suaugusiųjų priimtų sprendimų. Nepamirškite, kad vaikams gali būti sunku pasakyti, ko jie tikrai nori, nes jie gali bijoti nuliūdinti kurį nors iš tėvų. Juos išklaudyti yra taip pat svarbu, kaip ir kalbėtis su jais.

“Vaikai mus gali labai daug išmokyti apie skyrybas, jei mes nustosime galvoti, kad jie yra sugadintos prekės, kurioms yra reikalinga apsauga.”¹⁴

Vaikams gali būti sunku išsakyti savo nuomonę ir jausmus, dėl to su jais reikia elgtis atsargiai ir jautriai. Jei jie nori išsakyti savo nuomonę, turėtumėte leisti jiems pasisakyti, išklaudyti jų ir išsamiai atsakyti į jų klausimus. Svarbu yra ne vien tai, ką jūs sakote vaikams, yra taip pat svarbu ir juos išklaudyti.

Bendraujant su vaikais, galima kartas patekti į pinkles. Kai jie yra kritiškai nusiteikę vieno iš tėvų atžvilgiu, yra dažnai manoma, kad taip yra dėl kito tėvo daromos neigiamos įtakos, tačiau tai ne visada teisinga. Jūs taip pat turėtumėte būti atsargūs ir neiškreipti vaiko nuomonės, įtakoiant ją savo pačių mintimis arba pernelyg besirūpinant vaikais. Visada stenkitės suprasti, koks yra jų subrendimo bei supratimo lygis.

---

¹⁴ L. Trinder, M Beek, J Connolly (2002) “Making Contact: How parents and children negotiate and experience contact after divorce” (2002), Joseph Rowntree Foundation

Turėkite omenyje šiuos dalykus:

- Šeimos iširimasis vaikus sutrikdo ir sukelia jų susirūpinimą
- Vaikai nuliūsta, jei po išsiskyrimo sulaukia mažiau dėmesio iš tėvų bei globėjų
- Susidūrę su problemomis gyvenime, vaikai nori tėvų ir globėjų paramos. Yrant šeimoms, tėvai ir sukelia problemas vaikams, būdami pernelyg užsiėmę savimi, sunkiai suprasdami savo vaikų poreikius bei juos tenkindami
- Tėvai kankinasi, negalėdami sugalvoti, ką pasakyti savo vaikams prieš skyrybas, todėl jie dažnai iš viso nieko nepaaiškina arba paaiškina nepakankamai sėkmingai, kad vaikas nurimtų
- Vaikai gali jaudintis dėl neaiškios ateities. Į tėvų, kaip globėjų bei paramą suteikiančių asmenų vaidmenį įeina pareiga paaiškinti vaikams, kas gali atsitikti. Tėvai taip pat turėtų tartis su vaikais.

Vaikai tikriausiai iš jūsų tikėtis atvirumo ir sąžiningumo, tačiau neleiskite jiems susidurti su ginčų dėl kontaktų pasekmėmis. Vaikams reikia viską paaiškinti, juos reikia nuraminti bei su jais pasitarti, tačiau neleiskite jiems pasijusti taip, lyg jie būtų atsakingi už bet kokius sprendimus. Jie nėra atsakingi, bet esate atsakingi jūs!

Elkitės su savo vaikais taip, kaip elgtumėtės su jaunais ir turinčiais savo nuomonę žmonėmis. Jie labai gerai supras, ką visa šita situacija reiškia, tačiau gali būti, kad jie ją supras kitaip, negu jūs. Jie gali žinoti, kaip išspręsti kai kurias problemas, kurios atsiranda, kai tėvai bando auklėti vaikus dviejuose ar net daugiau skirtingų namų. Tėvai, CAFCASS darbuotojai ir teismai turi supratingai išklaudyti jų pageidavimų ir jausmų.

Kai teismas vieną iš mūsų darbuotojų paprašo įvertinti kontaktus arba dirbti su šeima, jis ar ji susitiks su tos šeimos vaikais. Jei jie yra pakankamai dideli ir pajėgūs suprasti situaciją, su jais bus atsargiai aptarti kontaktai bei bus išklaudyta jų nuomonė, jei jie pageidaus ją pareikšti. Tada mūsų darbuotojas perduos šią nuomonę teismui, atitinkamai ją pakomentuos ir pateiks patarimus.

“Padėkite man nuspręsti, su kuo gyventi”

“Labai ačiū už jūsų pagalbą ir gerumą. Manau, kad tai labai padės mano mamytei ir tėveliui.”

Vaikų atsiliepimai apie CAFCASS.

Patarimai ir parama

Akcija už kalinių šeimas (Action for Prisoners' Families)

Skatina teisingą elgesį su kalinių šeimomis. Paskambinę į pagalbos liniją, šeimos, kurių vienas ar daugiau narių atlieka bausmę kalėjime, gali gauti reikalingą informaciją ir paramą. Suteikiama informacija apie kalinių lankymą ir ryšių palaikymą, apie tai, kaip kalbėtis su vaikais ir kaip veikia kalėjimų sistema.

Tinklapis: **www.prisonersfamilies.org.uk**

Pagalbos linija: **0808 8082003**

Vaikų linija (ChildLine)

Nemokama pagalbos linija Jungtinės Karalystės vaikams ir jaunuoliams.

Tinklapis: **www.childline.org.uk**

Pagalbos linija: **0800 1111**

Teismų konsultacinis ir paramos centras vaikams ir šeimoms (Children and Family Court Advisory and Support Service (CAFCASS))

Įstatymo numatyta organizacija Anglijoje. Saugo vaikų gerovę šeimos teismo procesuose. Tinklapyje pateikta informacija vaikams, jaunuoliams, tėvams bei duoti organizacijos kontaktiniai duomenys.

Tinklapis: **www.cafcass.gov.uk**

Telefonas: **020 7510 7000**

El. paštas: **webenquiries@cafcass.gov.uk**

Vaikų paramos tarnyba (Child Support Agency (CSA))

Atsakinga už alimentų vaikams įvertinimą, jų surinkimą, mokėjimą bei išieškojimą.

Tinklapis: **www.csa.gov.uk**

Telefonas: **08457 133 133**

Šeimoms reikalingi tėvai

Informacija ir parama yrančioms šeimoms aktualiais klausimais. Joje dirba visa eilė savanorių, organizuojami reguliarūs paramos susirinkimai vietose.

Tinklapis: **www.fnf.org.uk**

Pagalbos linija: **0870 7607 496**

Gingerbread

Pagrindinė paramos organizacija vienišų tėvų / motinų šeimoms Anglijoje ir Velse.

Tinklapis: www.gingerbread.org.uk
Konsultacinė linija: **0800 018 4318**

Senelių federacija (Grandparents' Federation)

Atstovauja seneliams, kurie prarado kontaktus su anūkais dėl skyrybų, dėl to, kad vaiko tėvai nebegyvena kartu ar dėl kitų šeimyninių problemų, kurie prižiūri vaikus arba kuriems neramu dėl to, kad jų anūkus prižiūri vietos valdžia.

Tinklapis: www.solicitorhelp.com/grandparentefederation1.htm
Konsultacinė linija: 01279 444 964

Teisininkų draugijos vaikų specialistų grupė (The Law Society Children Panel)

Padedą susirasti advokatus, turinčius patirties atstovaujant vaikams, jaunuoliams ir kitoms šalims šeimų bylose.

Tinklapis: www.lawsociety.org.uk
Telefonas: **0870 606 6575**

NCH

Vaikų tarnyba, dalyvauja daugiau negu 500-uose projektu. Jos tinklapyje pateikta informacija ir patarimai, susiję su visa eile klausimų. Tinklapyje 'Tai ne jūsų kaltė' ('It's not your fault') pateikti praktiniai patarimai tėvams, išgyvenantiems šeimos irimo procesą.

Tinklapis: www.nch.org.uk
Tai ne jūsų kaltė (It's not your fault): www.itsnotyourfault.org

Nacionalinė žiaurumo prieš vaikus sustabdymo draugija (National Society for the Prevention of Cruelty to Children (NSPCC))

Viena iš pagrindinių Jungtinės Karalystės labdarinių organizacijų, kurios specializacija yra vaikų apsauga ir žiaurumo prieš vaikus sustabdymas. Paskambinę į pagalbos liniją, visi asmenys, kuriems yra neramu dėl vaiko saugumo, gaus informaciją, patarimus ir konsultacijas.

Tinklapis: www.nspcc.org.uk
Vaikų apsaugos pagalbos linija: **0808 800 5000**

Vienišo tėvo / motinos šeimos (One Parent Families)

Informacija vienišiemis tėvams / motinoms apie pašalpas, mokesčius, įstatymų numatytas teises, šeimos teisę, su kontaktais susijusius klausimus, Vaikų paramos agentūrą (CSA).

Tinklapis: www.oneparentfamilies.org.uk
Pagalbos linija: **0800 018 5026**

Tėvų linija plus (Parentline Plus)

Pagalba ir informacija tėvams ir šeimoms, teikiama visa eilė paslaugų.

Tinklapis: **www.parentlineplus.org.uk**

Pagalbos linija: **0808 800 22 22**

Relate

Siūlo patarimus, darbo grupes, derybas, konsultacijas šeimyninių santykių klausimais, asmeninę paramą, konsultacijas telefonu bei tinklapyje.

Telefonas, norint susitarti dėl priėmimo **0845 1 30 40 16**

Tinklapis: **www.relate.org.uk**

Reunite

Konsultuoja, teikia paramą ir informaciją tėvams ir šeimoms, kurių vaikai buvo pagrobti arba kurios bijo vaikų pagrobimo.

Tinklapis: **www.reunite.org**

Konsultacinė linija: **0116 2556 234**

Pagalba moterims (Women's Aid)

Jų vykdomos kampanijos tikslas yra apsaugoti priekabiavimą ir skriaudas patiriančias moteris ir vaikus. Teikia paramą moterims, kurios namuose patiria emocinę, fizinę arba seksualinę prievartą.

PO Box 391
Bristol
BS99 7WS.

Tel. (administracija): **0117 944 4411**

Tinklapis: **www.womensaid.org.uk**

Pagalbos linija: **0808 2000 247**

Tinklapis vaikams ir jaunuoliams: **www.thehideout.org.uk**

Kitos naudingos organizacijos

Anglijos vaikų teisių sąjunga (Children's Rights Alliance for England (CRAE))

275 savanoriškų ir įstatymo numatytų organizacijų vykdo kampaniją, kurios tikslas yra transformuoti Anglijos vaikų gyvenimą ir statusą bei pasiekti, kad būtų pilnai įgyvendinta Vaiko teisių konvencija ir kiti žmogaus teisių aktai. Savo veikla ji skatina pagarbą vaikams kaip žmonėms ir siekia, kad jie būtų priimti kaip tikri ir lygiateisiai visuomenės nariai.

Tinklapis **www.crae.org.uk**
Telefonas **020 7278 8222**

Fathers Direct

Nacionalinis informacijos centras tėvams. Naujienos, informacija apie mokymo kursus, politikos naujienos, vykdomų tyrimų santraukos bei vadovai, skirti paremti tėvus ir jų šeimas.

Tinklapis **www.fathersdirect.com**
Telefonas **0845 634 1328**

Nacionalinė Vaikų kontaktų centrų asociacija (National Association of Child Contact Centres)

Skatina saugius kontaktus su vaikais šalies Vaikų kontaktų centrų rėmuose, kur išsiskyrusių šeimų vaikai gali praleisti laiką su vienu arba abiem tėvais bei kitais šeimos nariais, kai nėra įmanoma jokia kita alternatyva.

Tinklapis **www.naccc.org.uk**
Telefonas **0845 4500 280**

Nacionalinė šeimų derybų tarnyba (National Family Mediation)

Šeimų derybų tarnybų tinklas Anglijoje ir Velse, kurį sudaro daugiau negu 60 atskirų skyrių, į kuriuos gali kreiptis šeimos, pradedančios atskirai gyventi arba einančios per skyrybų procesą. Tinklapyje yra paaiškintas derybų procesas, jame taip pat pateikta informacija apie vietines tarnybas.

Tinklapis **www.nfm.u-net.com**
Telefonas **01392 271 610**

Resolution (ankščiau vadinosi Advokatų šeimos teisės asociacija)

Advokatų asociacija, kuri specializuojasi šeimos teisėje ir skatina konstruktyvų ir susitaikymo požiūrį į šeimos iširimą. Gali patarti, kaip susirasti advokatą jūsų vietovėje.

Tinklapis **www.resolution.org.uk**
Telefonas **01689 820 272**